

СТАНОВИЩЕ

ОТНОСНО: К.д. № 11 от 2005 за установяване на противоконституционност на разпоредбата на чл. 132г, ал. 3 от Закона за изпълнение на наказанията.

1. С определение от 19.01.2006 г. Конституционният съд е конституирал омбудсмана на Република България като страна по к.д. № 11 от 2005 г, образувано по искане на главния прокурор. Определението е постъпило в администрацията на омбудсмана на 23.01.2006 г.

Във връзка с това излагаме следните съображения:

2. Конституцията на Република България, в чл. 34, ал. 1, прогласява като едно от основните граждански права свободата и тайната на кореспонденцията и другите съобщения. Ограничения на това право са допустими, съгласно конституционната уредба, само в изрично и изчерпателно установени в ал. 2 на чл. 34 случаи. А именно – *„само с разрешение на съдебната власт, когато това се*

налага за разкриване или предотвратяване на тежки престъпления”.

С други думи, изхождайки от фундаменталния характер на това основно право, конституционният законодател постановява, че ограничаването на свободата и тайната на кореспонденцията може да става само по определен ред и при наличие на конкретни, конституционно определени предпоставки.

Първо, такова ограничение не може да става по преценка и с акт на административен орган, а само с разрешение на органите на съдебната власт.

И второ, прилагането на такова ограничение на общо основание или на основание, различно от конституционно предвиденото е недопустимо. Това означава, че контрол върху кореспонденцията и другите съобщения следва да се осъществява само, когато е в пряка връзка с дейността по разкриване и предотвратяване на престъпни актове. Нещо повече, конституционният текст не се отнася до престъпления въобще, а допълнително ограничава възможността за подобна намеса в сферата на личния живот на гражданина, като я свежда само до „тежки престъпления”, т.е. престъпления, за които по закон е предвидено *„наказание лишаване от свобода повече от пет години, доживотен затвор или доживотен затвор без право на замяна”* (чл. 93, т. 7 от Наказателния кодекс).

В това отношение, чл. 139 от НПК, например, въвежда напълно съобразена с конституционните норми процедура по задържане и изземване на кореспонденция, според която такова следствено действие се допуска само – а/ когато е

нужно за разкриване и предотвратяване на тежки престъпления, и б/ в досъдебното производство – с разрешение на съдия от съответния първоинстанционен съд, а в съдебната фаза – с решение на съда, който разглежда делото.

3. Конституционната разпоредба на чл. 34 е национална проекция на чл. 8 от Европейската конвенция за защита на правата и основните свободи (ЕКЗПЧОС) относно правото на зачитане на личния и семейния живот, жилището и тайната на кореспонденцията. Намеса на държавните власти в ползването на това право, според конвенцията, се допуска само при наличие на две кумулативни предпоставки:

а/ да е предвидена в закон и,

б/ да е необходима в едно демократично общество в интерес на:

- националната или обществената сигурност;
- икономическото благосъстояние на страната;
- за предотвратяване на безредици или престъпления;
- за защита на здравето и морала или,
- за защита на правата и свободите на другите.

С оглед на тези критерии, в свои решения Европейският съд по правата на човека в Страсбург многократно е изтъквал, че наличието на разпоредби в националното законодателство, даващи възможност за автоматично, по силата на нормативните разпоредби, проверяване и контрол на кореспонденцията на задържаните и лишените от свобода,

без санкция от съдебните власти съставлява нарушение на чл. 8 от ЕКЗПЧОС (*Campbell v the UK*, 25.03.1992; *Petra v Romania*, 23.09.1998; *Silver and other v United Kingdom*, 25.03.1983; *Calogero Diana v Italy*, 15.11.1996 и др.).

Би могло да се отбележи, че текстът на чл. 34 от българската конституция е в хармония с това европейско правоприлагане.

4. Оспорената разпоредба на чл. 132г, ал. 3 от Закона за изпълнение на наказанията въвежда като задължително изискване кореспонденцията на лица със статут на обвиняеми и подсъдими, на които е наложена мярка „задържане под стража“, да бъде контролирана и проверявана от страна на пенитенциарната администрация.

Този контрол, съгласно цитираната законова разпоредба, е установен като задължение на администрацията и се осъществява на общо основание върху цялата кореспонденция на обвиняемия или подсъдимия, при това без право на административна преценка или изключение. Пенитенциарната администрация извършва тази проверка по силата на самия закон (*ex lege*), без да е необходимо разрешение от органите на съдебната власт.

По този начин чл. 132г, ал. 3 от Закона за изпълнение на наказанията влиза в пряко противоречие с чл. 34 от Конституцията. Предвиденият административен контрол на кореспонденцията на обвиняемия или подсъдимия нарушава не само неговото конституционно право, но засяга и правата на неограничен кръг трети лица, които кореспондират с него.

Накърнява се и неприкосновеността на неговите съобщения със защитника в рамките на наказателния процес.

Необходимостта от предварителен или последващ съдебен контрол при ограничаване на правата по този конституционен текст е обоснована и в Решение № 1 на Конституционния съд от 10.02.1998 г. по к.д. № 17 от 1997 г (Обн., ДВ, бр. 19 от 1998 г).

5. Омбудсманът на Република България поставя особен акцент върху необходимостта тълкуването на конституционните текстове, които се отнасят до правата и свободите на гражданите да се основава на духа, принципите и нормите на Европейската конвенция за защита на правата и основните свободи и на практиката на Европейския съд по правата на човека в Страсбург.

В тази насока е и практиката на Конституционния съд на Република България – Решение № 2 от 1998 г по к.д. № 15 от 1997 г:

„... нормите на ЕКПЧ в материята на правата на човека имат общоевропейско и общоцивилизационно значение за правния ред на държавите - страни по ЕКПЧ, и са норми на европейския обществен ред. Ето защо, тълкуването на съответните разпоредби на Конституцията в материята на правата на човека следва да бъде съобразено във възможно най-голяма степен с тълкуването на нормите на ЕКПЧ. Този принцип на конформно тълкуване съответства и на международно признатата от България задължителна юрисдикция на Европейския съд по правата на човека по тълкуването и прилагането на ЕКПЧ”.

Във връзка с това намирам, че би било обосновано, изразът „разрешение на съдебната власт” в чл. 34, ал. 2 (а и в други конституционни разпоредби, като например чл. 40, ал.

2) да се тълкува в смисъл на разрешение или акт, постановен от съда, а не от прокуратурата или следствието.

6. С оглед на гореизложените съображения, предлагам Конституционния съд на Република България да уважи искането на главния прокурор по к.д. № 11 от 2005 г. и да обяви за противоконституционна оспорената разпоредба от Закона за изпълнение на наказанията.

**ОМБУДСМАН НА
РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ:**

Гиньо Ганев